

Gondolatok és képzetársítások egy verseskötet olvasása közben

Böröndi Lajos: A kert még csupa nyár (Palatia Bt 1997)

A könyv címe egy Rónay György idézetre épül, „a kert még csupa nyár”, mely jellegé és egyúttal címe a beköszöntő és a záró versnek is, mely a költő sokrétű gondolatait, érzéseit mintegy keretbe foglalja. A nyár utolsó napjainak tobzó szépsége és a költő ősz képei összefonódnak a versekben. („A villanydrótokon fecskedés” s „a távolban már vérzik a hegyoldal ezernyi fája, bokra”).

Ősz — elmúlás — önkéntelenül eszünkbe jut a költőelődök egy-egy szép sora. „Még nyílnak a völgyben a kerti virágok” a szeptember végi kertben — de „már hó takarja a bérci tetőt” — mormoljuk Petőfi sorait — vagy Berzsenyi „hervadó ligetére”, „rózsás labirintjainak” pusztulására gondolunk — esetleg együtt hökkenünk meg Adyval, aki Párizsban, „kánikulában, halk lombok alatt” találkozott Szent Mihály útján a „beszőkött” és „kacagva szaladó” ősszel.

Böröndi Lajos nem utánozza a nagy elődöket, nem válik epigonná, de verseiben vérkeringésként lüktet a magyar irodalom nagyjainak sok szép hagyománya. Nem egyszer vallomást is tesz a hozzájuk fűződő érzelmeiről, élményeiről. Janus Pannonius, Berzsenyi, Arany, Ady, Babits, József Attila, Nagy László, Fodor András, Rónay György emlékét idézi, tolmácsolva költészetük egy-egy lényeges vonását, s a mai magyarok számára is időszerű gondolataikat.

A kötet részben egy nagy szerelem szépségét és múlását tárja elénk, részben a magyar történelem egy-egy tragikus mozzanatát ábrázolja, gyakran kapcsolatba hozva korunk — különösen a közelmúlt — közéleti kérdéseivel.

Szerelmes verseiben az izzó szenvedély hangján szól, illat, virág, szín, zene ez az érzélem, meg „izgató veszedelem”, melyet képtelenség szavakba önteni (Nem írható le).

Az antik szerelmi líra érzékisége árad a testi örömről valló merész képekben. „Tested illata szegfűszeg volt, mézes fahéj” — a száj íze „vadkörte íz”, „préselt diólevél”. (Játszódás; Borzongás) — A legforróbb szenvedélyben is jelen van az elmúlás, összekeveredik a „méreg” a „gyönyörrel” (Kibékülés), hogy aztán az utak végképp szétváljanak. — A lét-nemlét határán lebegő álomszerű szürrealista képek — „kőd, tétova keresés”, „két megálmódott part közt”, a nemlétezés gondolatát sugallja: „Pedig partok nincsenek, és te sem vagy. / Én sem vagyok, és vers sincs” (A másik part).

Felejthetetlen szép sorok örökítik meg két ember egymástól való elhidegülését: „...ahol te vagy, én nem vagyok már...”, „nem érthető nyelven dologok, / te érthetetlen nyelven hallgatsz”. (ahol)

A kötet számtalan versében közéleti problémák, a közel- és távolabbi múlt keserű tapasztalatai tükröződnek. Rosszkezdő líra ez. A magyarországi „liberálszocialista” rezsim éveiben — amikor gyakran felszínes eszmék, helyesebben

eszménélküliség divatja igyekszik elnyomni a nemesebb törekvéseket, amikor nacionalisták, magyarkodónak bélyegzik azt, aki magyarnak vallja magát Magyarországon, hát még azt, aki számontartani merészeli, hogy a határon túl is, sőt, világszerte élnek magyarok — a költő hangot ad keserűségének: „Veszélyes nép vagyunk — írja — Sehogyane akarunk kipusztulni”. (Summázat)

Felháborodással vegyes szomorúsággal beszél arról, hogy a néhány éve még köztünk élő Illyés Gyula gondolataira is úgy tűnik, alig-alig emlékszik valaki. A „haza a magasban” eszménye elavultnak tűnik (történelmünk), s ki gondol ma már a kultúrát összekötő „híd” szerepre, amiről „széplelkű költők, írni tudók ... fecsegték”. (A híd beszakadt)

A költő „kicsinyes praktikák hazájának” (Ritkán virágzik), „rosszul szabott”, „alig hazának” nevezi Magyarországot, „dögszagú szabadságnak” a látszatszabadságot, melyben szerinte „élni is tünnetés”. (Nem volt reménytelen)

A történelmi múlt tragikomikumának bemutatása — Böröndi tolmácsolásában — figyelmeztetés a jelen számára. Arad 1849 című versében expresszionista festők esetjére kíváncsító képben ábrázolja a „szuronyra feltűzött hazát”. Ma már lehetetlen úgy olvasni az 1848—49-es forradalom és szabadságharcról, hogy ne jusson eszünkbe 1956-os forradalmunk és szabadságharcunk gyönyörűsége és tragikuma, melynek leverése után a Haynau rémuralmánál is retentesebb kádári megtorlás évei következtek.

De mi történt, mi történik a gyilkosokkal? Elfeleltük őket „néven nevezni”? (Nagy Gáspár) „A gyilkosok is megöregsznek” — állapítja meg keserű hangon Böröndi. „...láttunk hóhért gyermekével kézenfogva.” A látszólagos idill a rettenetbe torkollik, elénk tárja a már-már feledésbe tűnt „roppanó csigolyák” borzalmas világát. (nem gondolunk)

Ősz van c. verse impresszionista kép a tájról. „Földölt festékes táj a hegyoldal / sárga és barna ömlik át a zöldön” — de: „... Október véres hegyoldala is iderémlik” — figyelmeztet, s mi tudjuk, számunkra az ősz már sohasem jelenthet pusztán öncélú gyönyörködést.

Pedig mennyire vágyik a költő a szépre, az egyszerű örömeire! Dániai utazása végre megadja neki ezt is. Különös élményt nyújt számára ez a táj. Ez az az ország, ahol „...néhány évezred / úgy suhant el, hogy alig történt valami”. Se a török, se a szovjet hadak nem „masíroztak erre”, „...s nem öltek halomra nőt és gyermeket”. A dán éjszakák nyugalma, fehér fényei mintha arról győznék meg, hogy békés tájakon a népek sorsa is más-ként alakul. „Lehet, hogy ez az emberi / lehet, hogy ez az igazi élet?” — kérdi. (Dánia)

A Jyllandi képeslapok önálló fejezetként szerepelnek a könyvben. A ciklus versei rövidke, tömörek, a leíró költészet apró remekei. Egyszerű költői eszközökkel dolgozik, hasonlatok és megszégyesítő sorozatával látatja mindazt, amit szépnek talál. „Felhő súrolja a fákat” — „az álmos tenger hajókat ringat” — „a nyári esőben a fák megmosdatva zölden ragyognak”. Pontos képet ad az apró városokról, s „a hamter méteres hullámairól”. Elvezet bennünket Hamlet sírjához, melyen az emlékkő „...mint hatalmasra nőtt csönd, ékszer, ...hever az idő ölén”. Fények ragyogása, halk zene, rigófütyteszi elevenné a párás tiszta tájat, s rádöbbeníti a költőt arra, mi is hiányzott eddigi életéből. „...mennyire régen hallottam madárdalt / fő zizegését, tücsökzenét, s mennyire / elvesztettem mindazt, ami öncélú szépség”. (Lerbjerg)

Pedig a széphez mindig volt szeme és füle. A színek izzása, az évszakok múlásának változatos képei, a fények rezdülése, a virágok tobzó pompája, a hó fehérsége, a félelmetes vilámlás csattanása, a „pillangó szárnyán érkező hajnal” szépsége, a csönd sokatmondó szava, az áramlás képessége az élet apró villanásai-ban benne rejlik egész költészetében. A magyar impresszionizmus hagyományainak kiváló folytatója.

Az avantgarde polgárpukkasztó szemlélete egy-két versében felbukkan ugyan, de valószínű, érzi, hogy a mai ún. „neo avantgarde” irányzat zsákutca, irodalomban és egyéb művészetekben egyaránt. Verseinek egy részében a szabadvers gondolatritmusa uralkodik, alig van köztük azonban olyan, amelyekben ne bukkanna fel egy-egy rím vagy asszonánc. Költészet az életet, a becsületet, a tiszta eszméket szolgálja. Éles gúnyal bírálja József Attila versével vívódva azokat a „technokratákat”, akik az „elhülyülést” ösztönözik a világ fejlődésével, s azokat a sznobokat, akik „...zenének nevezik a ricsajt, s festménynek az összemazgatott képeket” — egy olyan világ-

MI — HOL — MIKOR?

Kulturális kaleidoszkóp

Bécs

Nur keine Tränen, Liebling (Send me no flowers)

Kammerspiele; február 1., 3., 6., 13., 14., 16., 19., 20. Kovásznay Eszter jelmezeivel

Lehár Ferenc, Die Lustige Witwe

Staatsoper; február 3. (premier), 6., 8., 13., 16., 19., 21. 60 év után újra egy operett a Bécsi Opera műsorán. 1938-ban Lehár Ferenc A mosoly országa volt idáig az utolsó operett, amit a Bécsi Opera a műsorára tűzött. Az ORF 2 február 6-án 20.15 órától élőben közvetíti A víg özvegy bécsi előadását.

Schwanensee (Hattyúk tava Solymosi Tamással)

Staatsoper; február 4., 14.

Das Ensemble Klezmer, koncert

Radiokulturhaus; február 8.

Der Herr Karl Ferkai Tamás rendezésében

Akzent; február 9.

Schiff Andrés, koncert

Konzerthaus; február 14., 15. A híres zongoraművész az ORF 2 műsorában február 21-én 23.20 órától Schubert-darabokat játszik.

A Helsinki Philharmonic Orchestra hangversenyén Szilvay Réka hegedül

Musikverein; február 15.

Kaiserin Elisabeth „Keine Thränen wird man weinen...”, kiállítás

Lainzer Tiergarten, Hermes-villa; február 16-ig

Picasso im „Lapin Agile”, a díszletek és jelmezeket Varvasovszky László tervezte

Rabenhof; február 18. (premier), 19., 20., 25., 26., 27.

Eugène Ionesco, Die Unterrichtsstunde, Die kahle Sängerin (A lecke és a Kopasz énekesnő utolsó előadása), Ascher Tamás rendezte

Akademietheater; február 18.

Kishont Ferenc, Mein Freund Joselle

Akzent; február 19.

1848: Revolution und Restauration, kiállítás

Österreichische Nationalbibliothek; február 21-ig

Samuel Beckett, Fin de partie (A játszma vége), Tábori György rendezte

Akademietheater; február 26., 27.

Der Schatz von Szilágyosmlyó, kiállítás

Korunk népbetegsége: az epekő

Bizonyára furcsa benyomást kelt a cím, mert epekő eddig is volt, mégsem becézték ilyen jelleggel. Valójában arról van szó, hogy az emberi élettartam meghosszabbodott, s a vizsgáló módszerek alkalmazása is szélesebb körűvé vált. Nem ritka, hogy panaszok kivizsgálása keretében ti-zenévesek epehólyagjában kő vagy kövek találhatók. A kövek létrejöttében táplálkozási, anyagcsere és mozgásszegénységi tényezők játszanak szerepet a gyulladáshoz és fertőzéses hatások mellett.

Ismert szempont, hogy az epének az emésztésben van fontos szerepe. A táplálkozás provokálja az epehólyag működését, melynek keretében az epe a bélbe ömlik, miután a záróizomzat fel-lazul és a hólyag simaizomzata epét ürít. Ha a hólyagon belül a pangás következtében szilárd halmazállapotú képletté állnak össze az epe alakelemei, s ezek olyan tömeggé alakulnak, melyek képtelenek az epevezetékben a bélbe jutni, kő gyanúja maradnak az epehólyagban. Nagyságuktól függően zavart okozhatnak az epekiömlésben a bél felé, mely körülmény értelem szerűen zavart okoz az emésztésben, mert az epelelejárás, illetve bélelejárás részben, vagy egészben akadályozottá válik. Görcsöt is okozhat, mely étvágyvesztést, fo-

ban, ahol az értékek összekeveredtek. (A rakodópart alsó kövén)

„...az ész halott / Hitler győzött, s Sztálin oda-fent mulat, / túlélte őket a férges gondolat!” — írja 1995. október 9-én Fényes jövőt álmodtunk c. versében. Reménytelenség, keserű magunkra-maradás érzése jellemzi ez időben nemcsak a költőt, de mindazokat, akik alig néhány éve még hittek a rendszerváltás megváltó erejében.

„Verset írni egy daltalan korban? ... egy élesre vasalt korban kell még emberi ének?” — veti fel a kérdést. (nem rajtad áll)

Mi felelünk neki Tóth Árpád szavával: „...sze-gény / Magyar költő, bár félholtan is, költsön: / Hátha a magyar Jövő szebben épül, / Ha szívünk vért vakolatul venné: / Elénk bús szimbólumma ekként szépül / A balladás Kőmíves Kelemen-nél!” (Invokáció Csokonai Vitéz Mihályhoz)

DR. RADICSNÉ KOVÁCS ÉVA

Kunsthistorisches Museum; március 1—má-jus 25.

El-Hassan Róza, kiállítás

Knoll Galéria; március 6-ig

Birkás Ákos, kiállítás

Knoll Galéria; március 10-től

Ungarisches Festival Ballett

Rabenhof; március 26.

Weltkomödie Österreich címmel egy könyv jelenik meg március végén a Burgtheater kiadásában, amelyben Eörsi István és Tábori György írásai is olvashatóak.

Dürrenmatt, Die Physiker magyar gyer-mekszereplőkkel

Volkstheater; áprilisig

Az Osterklang zárókoncertje, Peer Gynt Kosztolányi Mártával

Konzerthaus; április 6.

Burgenland

Szilvágyi Sándor, koncert

Rust, Seehof; február 10.

Felső-Ausztria

Fischer Ádám Haydn Évszakok című ora-tóriumát vezényli

Linz, Brucknerhaus; február 3.

Karintia

Die Csárdásfürstin

Klagenfurt, Stadttheater; február 14., 21., 24. (utolsó előadás)

Salzburg

Gendarmerie Zwischen Gefahr und Beru-fung, kiállítás

Werfen, Hohenwerfen; március 26—novem-ber 7.

Stájerország

Jerry Herman, Ein Käfig voller Narren (La Cage aux Folles), Láng Attila rendezte

Grác, Opernhaus; február 4., 5., 19., 20., 24., 27.

Werke der ungarischen Künstler der Domb Galerie, kiállítás

Grác, Kunst Stücke im Reinerhof; február 20-ig

Verdi, Macbeth, Lady Macbeth: Szönyi II-dikő

Grác, Opernhaus; február 21. (premier), 26.

Kalte Hände, Deme Zoltán rendezte

Grác, Next Liberty; április 1.

Válogatta Pénzes Attila

Rövidesen megjelenik Dr. Balogh Sándor politológus legújabb könyve, SELF-DETERMINATION, AUTONOMY AND THE NEW WORLD ORDER A Solution To The Nationality Problem

A könyv dokumentálja, hogy az autonómia és önrendelkezési jog kérdése megérett arra, hogy azt az Egyesült Nemzetek napirendje tűzze. Globálisan több, mint 30 millió menekült kényszerült elhagyni hazáját a kisebbségi kérdés megoldatlansága miatt. Így a vezető szakemberek egyöntetűen javasolják a kérdésnek át-vizsgálását és az ENSZ által való rendezését.

Alapvető magyar érdek tehát az ENSZ-be-avatkozás sürgetése. Ennek érdekében New York-ban kell egy NGO-t (Non Governmental Organisation) szervezni, amely az ENSZ-tag-államokkal ismerteti a helyzet súlyosságát és előmozdítja a kérdésnek az ENSZ által való megoldását.

A fenti könyvet nem fogják kereskedelmi úton terjeszteni, de aki adománnyal hozzájárul az NGO munkájához, annak kérésre küldünk egy példányt a könyvből. Minimum hozzájárulás 15 US-dollár, de többet is szívesen elfogadunk.

Ajánljuk, hogy városa vagy állama könyvtárába is helyezzen el egy példányt ebből a nagyon fontos könyvből.

Erdeklődni lehet Dr. Balogh Sándornál (518, 477-5476) és hozzájárulást kérjük az AMOSZ washingtoni irodájába küldeni, a cél megjelölésével:

NFAH, 717 2nd Street, NE, Washington, DC 20002

Az Ausztriai Magyar Termé-szetgyógyász Baráti Kör 1999. március 6—7-én Bécsben 2 napos személyi-ségfejlesztő tanfolyamot hirdet — Emil Coué módszere alapján — „Gyógyító agy” címmel.
Jelentkezni lehet a 01/278 17 87-es telefonszámon Kovács Ibolya szerve-zőnél.